

SYSTEMISCH PERSPECTIEF OP SOCIALE VEILIGHEID RADEREN
MAAR GEEN MACHINE
 SCHOOLPSYCHOLOGENCONGRES
 10-03-2017

Annemiek Broersen
 annemiek.broersen@hu.nl

Programma

Systemisch perspectief op sociale veiligheid

- contact
- verkenning van begrippen en verbanden
- handreikingen voor de praktijk
- afronding

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
 10 maart 2017
 Annemiek Broersen

Eerst contact dan contract

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
 10 maart 2017
 Annemiek Broersen

Mislukingsrecept

Beschrijf in maximaal vijf punten wat te doen om pesten in de school tot ongekende hoogte te laten stijgen.

Keer de punten om

= **succesrecept** of je huidige theorie over pesten

Naar: Ruijgrok, J. (2010). Handboek alles over pesten. Esch: Quirijn

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
 10 maart 2017
 Annemiek Broersen

Definitie van pesten naar Olweus

Een fysieke, verbale of psychologische aanval of intimidatie, 'real life' of virtueel/digitaal

- met de **intentie** om de ander te kwetsen of bang te maken
- waarbij sprake is van een psychologisch of fysiek **machtsverschil** tussen dader en slachtoffer
- en **herhaalde** incidenten tussen dezelfde personen gedurende een langere periode

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
 10 maart 2017
 Annemiek Broersen

Wie zijn betrokken?

- **Dyade:** dader – slachtoffer
- **Triade:** dader – slachtoffer – getuigen
- **Groep:** dader – meeloper – aanmoediger - buitenstaander – verdedigers – slachtoffer
- **Systeem:** school in buurt in regio in maatschappij

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
 10 maart 2017
 Annemiek Broersen

Systemisch perspectief

- Microniveau: interacties op de werkvloer
- Mesoniveau: school als organisatie
- Macroniveau: maatschappij

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annamiek Broese van Groenou

Sociale veiligheid in de eigen school

Uitnodiging:

Wissel uit welke kwestie rond sociale veiligheid op uw eigen school momenteel actueel is

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annamiek Broese van Groenou

Uitbannen of omgaan met?

Balans beheersen en beheren

Beheersen:
systemen, structuren, verantwoording
'dolor complexitatis'

Beheren:
mensen, cultuur, reflectie, verantwoordelijkheid
'amor complexitatis'

Bakker, C. & H. Wassink (2015). *Leren en het goede leren: Normatieve professionalisering in het onderwijs*. Utrecht: Lectoraat normatieve professionalisering Hogeschool Utrecht.

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annamiek Broese van Groenou

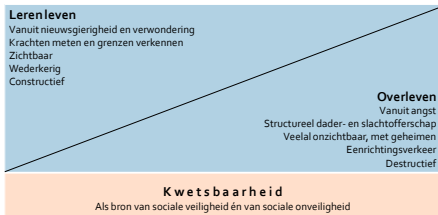
Conflict

Harmonie

Brandsma, B. (2016) *Polarisatie: Inzicht in de dynamiek van wij-zij-denken*. Schoonewoerd: BB in Media

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annamiek Broese van Groenou

Continuüm

Broese van Groenou, Ossenkop & Montessano Montessori, 2015
<http://hbvo2.nl/artikelen/pesten-en-sociale-veiligheid-mensen-beheersen-en-beheren>

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annamiek Broese van Groenou

Mens is geen machine

Leren leven

Basisbehoeften:

- Relatie: ik hoor er bij
- Autonomie: ik mag zijn wie ik ben
- Competentie: ik kan iets bijdragen

Stevens, L. (1997) *Overdenken en doen; Veghel: Proces management primair onderwijs.*
Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008) *Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. Canadian Psychology/Psychologie Canadienne, 49(1), 182-185.*

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annamiek Broese van Groenou

Sociale veiligheid

Vertrouwen in zichzelf en in anderen
in een situatie
dat in interacties
een wederzijdse verbondenheid
(namelijk als mens met gelijke basisbehoeften)
wordt gerespecteerd

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Arminak Bouwman

Sociale veiligheid

Voortdurend proces, *geen* aan te bieden product uit een
'wondermachine'

Realistisch aanbod is vanuit visie en beleid
organiseren van, ruimte maken voor:

- bijdragen van leerlingen, team, ouders enz.
- 'leren leven'
- kwetsbaarheid, moed

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Arminak Bouwman

Pesten: definitie voor de praktijk

Een strategie in een groep
om te voorzien in basisbehoeften (autonomie, relatie, competentie)
waardoor de basisbehoeften van anderen (slachtoffers, getuigen)
herhaaldelijk worden geschaad

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Arminak Bouwman

Sociale veiligheid bevorderen of empowerment

Samen zoeken naar alternatieve strategieën
om te voorzien in basisbehoeften
(intrinsieke motivatie voor autonomie, relatie, competentie in stand houden)
waardoor de basisbehoeften van anderen
(slachtoffers, getuigen en anderen in de groep)
wederzijds worden versterkt

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Arminak Bouwman

Wat te doen?

Werk vanuit visie en gezamenlijkheid
Expliciteer woorden en beelden rond sociale veiligheid
Gebruik de preventiepiramide voor ordening en beleid

Johan DeKlerck: liever preventief!

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Arminak Bouwman

Wat te doen: *preventief*

- Aandacht voor / reflectie op groepsdynamica
- Elkaar kennen op kwetsbaarheden, kwaliteiten en mogelijke bijdragen
- Ruimte maken voor experimenteren met rollen en strategieën
- Steeds opnieuw laten blijken dat we mensen zijn en dus kwetsbaar
- Alert zijn op sfeer en spanning: lucht aan geven, bespreekbaar maken, ervaringen delen met collega's
- Niet zelf het wiel uitvinden: samenwerken en aansluiten bij bestaande aanpak
- Protocollen laten leven, oefenen!

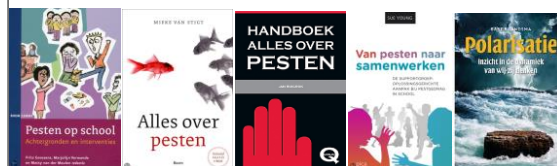
Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Arminak Bouwman

Wat te doen: *curatief*

- Voorkomen/vermoedens van pesten/agressie/polarisatie delen met collega's
- Samen een oplossing zoeken binnen de gekozen aanpak van de organisatie
- Zoveel mogelijk alle betrokkenen laten bijdragen aan 'samen verder' (herstelrecht)

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annemiek Broersen

Bronnen

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annemiek Broersen

Wat neemt u mee?

Hoe gaan anderen vandaag nog merken dat u hier was?
(en morgen? en volgende maand? en....)

Vragen?

annemiek.broersen@hu.nl

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annemiek Broersen

Dank voor uw aandacht

Systemisch perspectief op sociale veiligheid
10 maart 2017
Annemiek Broersen